

Egyháztörténelmi adatok.

CXLIII.

Mária Theresia vallásügyi rendelete.

A XVIII. században a katolikus hitre áttért főbb nemesek mindent elkövettek, hogy földjeiket vagy jobbágyaikat az új hitre magokkal vigyék. E szent buzgalom igen gyakran a templom s más egyházi javak erőszakos elfoglalásában nyilvánult. Az erdélyi kormányshoz e visszaélések meggátlására általános rendeletet ad ki 1752-ben; ugyanakkor tudatja, hogy a királyné a kath. ünnepeket országos ünnepekké teszi, mely napon a vásárok szüneteljenek s eltiltja a külföldről beköborló kalugerek befogadását az oláh községekbe és ekklézsiákba.

Szolgálunk Kegyelmeteknek Birák Uraim!

Érkezhén székünkben a Mtsagos Királyi Guberniumnak Commissiója, melyeknek per circulares promulgatiója parancsoltatik.

1-mo. Hogy bizonyos üdötől fogva ezen hazában némely possesorok nem tekintve az Hazafiui tartozó edgyességre és szeretetre s Haza törvényére, tsak magok indulattjokból s autoritássokból hol egy, hol más szin alatt a közönséges békességet turbálják más Religión levő Templomoknak és Ecclesiasticus Fundusoknak erőszakos elfoglalásával, sőt még többeknek is elvételével fenyegetőznek. Mint-hogy pedig az illetén dolgok az Haza törvényével, nevezetesen az Approbata Const. Partis I. Tituli 1-mi Articulis 7-mo et 8-vo ellenkeznek: azért ezen Commissio tenora szerint adhortáltatnak mindenek, hogy Haza törvényén kívül magok autoritássokból való erőszakos occupatióktól, nevezetesen Templomok és Ecclesiasticus Fundusok és Parochiáknak a modó in posterum elfoglalásától szünyyenek. Kglmetek publikálja, ha hol efféle dolog mutatkozni kezdenék, mü nekünk Tiszteknak hírré tenni el ne mulassza.

2-do. Felséges Asszonyunk eö Felsége de 6-ta mensis Curent Költ Kglmes Rescriptumában parancsolja azt is, hogy ez Hazában Vasárnap és a Római chatolica Ecclesia bevett rendi szerint esni szokott Innepek méltó tiszteletben tartassanak, ezeken minden Helyiségekben áruk, mivek bolttjai, sátorai bezárva legyenek, vásárok megszünyjenek, et Omnia ea quae publicum Religionis Catholicae

cultum respiciunt, observentur. Mely szerint Publicálja Kglmetek ezt is minden rendeknek, ezen Felsőges Asszonyunk eő Felsőge parancsolatját is observálják, Vasárnap s Innepi napokra esni szokott Provincialis sokadalmokat, Vásárokat az következendő napokra transferálják, nem különben minden helyiségekben az Czégérek bevétettessenek, Táncz, musika, Ital megszünjék délelőtt való tizenegy óráig, keményen parancsoltatik.

3-tio. Tapasztaltatván ez Hazában bizonyos üdőtől fogván az is, hogy az oláh kösség alá s feljáró Caluger s más vándor Hiteőknek nem tsak helyt ad, hanem gyülekezetekben béviszi és tartja. Parancsolja azért eő Felsőge kemény büntetés alatt mind Tiszteknek, mind helységek birájinak, Esküttjeinek, hogy igen serény vigyázással legyenek s az hol olyan hitető vándorok találtnak, töstént megfogattassanak. Vevén ezért kegyelmetek ezen Circularisunkat, Falut gyütvén az egész Falu előtt felolvastassa, az indorsatio szerint hordozza és az fenn megirt parancsolatokat observálja és observáltassa, sub poena non observationis mandati irremissibiliter exigenda. Isten éltesse Kglmeteket.

Bethfalva 20. maji 1752.

Kglmeteknek jóakarói

Az vice tisztek.

A rendeleten kívül ez van írva:

Felsőges Királyné Asszonyunk Commissioja a Templomok és Ecclesiasticus Fundusok dolgáról.

Saját megjegyzésem. Tarcsafalvi Pálffy Zsigmond ezen időben Bethfalván lakott, minthogy ott birtokos volt. Ugyanekkor Kereszturfiuszék notariussa volt s így adta ki ezen rendeletet a tisztek nevében, Bethfalváról keltezve.

Ezen rendelet eredetije Tarcsafalván a Pálffy család levelei között van. Onnan közli

TARCSAFALVI PÁLFY GYÖRGY.

Magyarország közoktatásügye az 1900. évben.

Az a jelentés, a melyet a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1900. évi működéséről a törvényhozás elé terjesztett, három részből áll. Az első magában foglalja a miniszter tulajdonképeni működéséről szóló jelentést, a második a közoktatásügy, egyházi és hitélet statisztikai ismertetését és a harmadik az előbbieket megvilágítására szolgáló statisztikai táblázatokat.

Az első részből kiemeljük a következőket.

Az országos közoktatásügyi tanácsot szervezeti munkálatok foglalták el. Felülvizsgálta az állami elemi tanító- és tanítónőképző intézetek, az állami felsőbb leányiskolák, állami felső nép- és polg. iskolai, tanító- és tanítónőképző intézetek tanítási tervét; javaslatot dolgozott ki az országos paedagogiai könyvtár és tanszermuzeum szervezetéről, elkészítette a népiskolai ifjúsági könyvtárak könyvjegyzékét, jelentést tett a népiskolai szemléltető képekről, javaslatokat készített az állami elemi tanítóképző intézetek tantervének életbeléptetéséről és tankönyveiről, a felsőbb leányiskolai tanítónők qualificatiojáról.

A felső oktatás terén a budapesti tud. egyetemen a tandíj és a tanári illetmények kérdése rendeztetett. A jogi és orvosi vizsgálati rendben bizonyos régóta érzett hibák megszűntek. A kolozsvári tud. egyetem könyvtára új szabályzatot és útasítást nyert.

A középiskolai oktatás terén jelentős mozzanat, hogy a revidált tanítási terv életbelépésére a szükséges intézkedések megtörténtek. Megelégedéssel jelenti a miniszter, hogy az új tanítási tervek „minden rázkódás nélkül illeszkednek bele az iskola rendjébe“. Az ifjúság művészeti érzékének fejlesztésére szolgáltak a rendkívüli művészettörténeti előadások. A tandíj-szabályzatot a tanárok, tanítók gyermekeinek javára úgy módosította, hogy a gyermekek még az átlagos % átlépésével is tekintetbe vétessenek. A tanárképzés érdekében történt, hogy több tanárjelölt internatus állami segélyben részesült, több tanár és tanárjelölt külföldi úttazási ösztöndíjat kapott. A testi nevelés érdekeit megillető figyelemben részesítette; intézkedett, hogy a torna-versenyek nagyobb ünnepséggel rendeztessenek; behozta a kötelező játékdélutánokat. Tárgyalásokat folytatott a városokkal játékterek átengedése iránt, tornatanárok részére játéktanfolyamot rendeztetett. Nevezetes mozzanat a párisi nemzetközi kiállításon való részvétel, hol két elsőrendű kitüntetés (grand prix) nyert, egyet a fiu,- egyet a leányközépköztetésért.